

مقایسه رشد مهارت‌های شفاهی زبان فارسی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی شهر بيله‌سوار

۹۹

فصلنامه پژوهش در آموزش زبان و ادبیات فارسی دوره ۲، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۹

احسان یوسفی (نویسنده مسوول)^۱

علیرضا یوسفی^۲

افشار نجف زاده^۳

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تفاوت‌های رشد زبان فارسی و مهارت‌های شفاهی آن در میان دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی شهر بيله‌سوار در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ انجام شده است. نمونه مورد مطالعه به تعداد ۳۰ نفر (۱۵ دختر و ۱۵ پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده است. برای اندازه‌گیری رشد کلماتی زبان و مهارت‌های رشد زبان فارسی از آزمون رشد زبان «۳:p-Told» ویرایش سوم استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از آزمون تی گروه‌های مستقل انجام گرفته است. نتایج نشان داده است بین مهارت‌های شفاهی صحبت کردن، سازمان‌دهی و نحو، تفاوت معناداری در دختران و پسران وجود دارد؛ اما بین مهارت‌های شفاهی گوش کردن، معناشناسی و واج‌شناسی در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود ندارد. این بدان معنی است که دختران در مهارت‌های صحبت کردن، سازمان‌دهی و نحو رشد بیشتری دارند؛ اما در مهارت گوش دادن، معناشناسی و واج‌شناسی، دختران و پسران تقریباً همانند یکدیگر عمل می‌کنند و تفاوتی بین آن‌ها وجود ندارد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که در کل، رشد زبانی دختران اول ابتدایی از پسران اول ابتدایی بیشتر است.

کلیدواژه‌ها: رشد زبانی، مهارت‌های شفاهی زبان، پایه اول ابتدایی.

^۱ کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان اردبیل

^۲ کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه فرهنگیان اردبیل

^۳ مدرس دانشگاه فرهنگیان اردبیل

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۱۰ تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰

اهمیت زبان و تأثیر آن در زندگی روزمره بر کسی پوشیده نیست. درک مطالب درسی در همه رشته‌ها وابسته به پیشرفت در مهارت‌های زبانی است. آموزش اوایل دبستان، کودکان را برای توسعه واژگان، ایجاد مفاهیم اساسی، قدرت بیان، خوب شنیدن و خوب سخن گفتن آماده می‌کند (رضوی و همکاران، ۱۳۹۴). در دوره دبستان آموزش زبان شفاهی فارسی جزو اهداف آموزشی اصلی است و این نوع آموزش دانش زبانی کودکان را نیز تقویت می‌کند؛ چرا که برای یادگیری تمام درس‌ها از جمله ریاضیات، علوم و تاریخ دارستن دانش زبانی کافی یک ضرورت است (زندى، ۱۳۸۵).

بر اساس یافته‌های روان‌شناسی و علوم تربیتی، سال‌های اول دبستان در رشد و تربیت کودکان، نقش اساسی و تعیین‌کننده‌ای دارد. در این دوران حساس و مهم، یادگیری کودکان عمیق‌تر، سریع‌تر و آسان‌تر انجام می‌شود. توانایی‌های آنان در جنبه‌های مختلف رشد شکوفا می‌شود و پایه‌های اصلی شخصیت آن‌ها شکل می‌گیرد. بر همین اساس بسیاری از پژوهشگران و سیاست‌گذاران امر آموزش، روی آموزش‌ها و آموزش مهارت‌های پیش‌دبستانی و دبستان تأکید دارند (مهرورز و همکاران، ۱۳۹۷). در واقع کودکان نقش بسزایی در تجدید حیات هر نسلی دارند و بدون توجه به رشد کودک و آموزش او، پیشرفت جامعه بشری ممکن نیست. تحقیق در مورد چگونگی رشد زبان می‌تواند چارچوب روش‌های آموزشی و تربیتی موثر و مفید را روشن کند و با شکل‌گیری محیط آموزشی به شکوفایی توانایی کودک یاری‌رساند. با توجه به نظریات و یافته‌های پژوهشی فوق، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌دادن به این سؤالات است که:

بین میانگین نمرات رشد زبان فارسی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی چه تفاوت معناداری وجود دارد؟

بین مهارت‌های رشد زبان فارسی (گوش کردن، صحبت کردن، سازمان‌دهی کردن، معناشناسی، نحو و واج‌شناسی) دختران و پسران پایه اول ابتدایی چه تفاوتی دیده می‌شود؟

ادبیات و پیشینه پژوهش

آزمون رشد زبان تولد به زبان فارسی، هنجاریابی شده است و مبتنی بر یک مدل دوبعدی است. در یک بعد آن نظام‌های زبان‌شناختی با مؤلفه‌های گوش کردن، سازمان‌دهی و صحبت کردن و در بعد دیگر آن مختصات زبان‌شناختی با مؤلفه‌های معناشناسی، نحو و واج‌شناسی قرار دارد. الگوی دوبعدی مورد اشاره، اساس نظری تهیته نه خرده‌آزمون را تشکیل می‌دهد. شش خرده‌آزمون مربوط به معناشناسی و نحو، جزو خرده‌آزمون‌های اصلی و سه خرده‌آزمون مربوط به واج‌شناسی، جزو

خرده‌آزمون‌های تکمیلی است (حسن‌زاده و مینایی، ۱۳۸۰). تصویر مدل دوبعدی در جدول ۱ ارائه شده‌است.

جدول ۱- مدل دوبعدی آزمون رشد زبان

مختصات - نظام‌ها	گوش دادن	سازمان‌دهی	صحبت کردن
معناشناسی	واژگان تصویری	واژگان ربطی	واژگان شفاهی
نحو	درک دستوری	تقلید جمله	تکمیل دستوری
واج‌شناسی	تمایزگذاری کلمه	تحلیل واجی	تولید کلمه

(حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲)

الف. مختصات زبان‌شناختی

- مختصه معناشناسی: این مختصه به مطالعه معنا در زبان و یا رابطه میان زبان و تفکر می‌پردازد و شامل سه خرده‌آزمون است:
 - واژگان تصویری: این خرده‌آزمون معناشناختی دارای ۳۰ گویه است و میزان درک کودک از معانی مرتبط با کلمات فارسی را اندازه‌گیری می‌کند.
 - واژگان ربطی: این خرده‌آزمون معناشناختی که ۳۰ گویه دارد، به سنجش توانایی کودک در درک و بیان شفاهی ارتباط میان دو کلمه می‌پردازد.
 - واژگان شفاهی: این خرده‌آزمون معناشناختی، ۲۸ گویه دارد و به اندازه‌گیری توانایی کودک در ارائه تعاریف شفاهی از کلمات رایج فارسی می‌پردازد.
- مختصه نحوی: این مختصه مربوط به دستور یا ساختار زبان می‌شود و به وسیله سه خرده-آزمون ارائه شده‌است.
 - درک دستوری: این خرده‌آزمون نحوی، ۲۵ گویه دارد و به توانایی کودک در درک و فهم نظم و ترتیب کلمات و معنای جملات که دارای ساختارهای نحوی متفاوت هستند، می‌پردازد.
 - تقلید جمله: این خرده‌آزمون نحوی که به صورت ۳۰ گویه‌ای طراحی شده‌است، به اندازه-گیری توانایی کودکان در تولید صحیح جملات فارسی می‌پردازد.
 - تکمیل دستوری: این خرده‌آزمون نحوی، ۲۸ گویه دارد و به سنجش توانایی کودکان در شناختن، فهمیدن و به‌کارگیری اشکال ساخت واژه‌ای (ضمایر، صفات، پیشوندها، پسوندها و ...) در بافت جمله می‌پردازد.
- مختصه واج‌شناسی: این مختصه به نظام آوایی زبان و طبقه‌بندی آواها مربوط است و به وسیله سه خرده‌آزمون اندازه‌گیری می‌شود.

مقایسه رشد مهارت‌های شفاهی زبان فارسی دانش‌آموزان دختر و پسر ...

الف. تمایزگذاری کلمه: این خرده‌آزمون واج‌شناختی با داشتن ۲۰ گویه به سنجش توانایی کودکان در تشخیص تفاوت‌های موجود در صداها و گفتاری مشخص می‌پردازد.
ب. تحلیل واجی: این خرده‌آزمون واج‌شناختی ۱۴ گویه دارد و یک تکلیف سازماندهی است که به بررسی توانش کودک در مورد نظام واج‌شناختی زبان فارسی می‌پردازد (توانایی بخش کردن کلمات).

ج. تولید کلمه: این خرده‌آزمون واج‌شناختی ۲۰ گویه دارد و توانایی کودک در تولید صداها و گفتاری مهم زبان فارسی را اندازه‌گیری می‌کند. محتوای واقعی خرده‌آزمون‌های تمایزگذاری کلمه و تولید کلمه بیشتر به اندازه‌گیری گفتاری می‌پردازد تا زبان.

ب. نظام‌های زبان‌شناختی

۱. نظام گوش کردن: این نظام یک مهارت دریافتی است که جنبه‌هایی از عملیات رمزگشایی موجود در درک گفتار را می‌سنجد. این سنجش با سه خرده‌آزمون واژگان تصویری (معناشناسی)، درک دستوری (نحو) و تمایزگذاری کلمه (واج‌شناسی) صورت می‌گیرد.
۲. نظام سازمان‌دهی: این نظام شامل راهکارهایی است که برای سازمان‌دهی زبان گفتاری از آن‌ها استفاده می‌شود. این راهکارها به وسیله سه خرده‌آزمون تحلیل واجی (واج‌شناسی)، واژگان ربطی (معناشناسی) و تقلید جمله (نحو) اندازه‌گیری می‌شوند. راهکارهایی همچون تداعی کردن، تبدیل نمادها، ترکیب و تفکیک اطلاعات و فراخوانی اطلاعاتی که قبلاً فراگرفته شده از این مواردند. به بیان دیگر، کودکان اشکال نمادین (مانند کلمات و تصاویر) را به مجموعه اطلاعاتی که قبلاً کسب کرده‌اند ارتباط می‌دهند تا بتوانند رابطه بین یک نماد (مانند یک کلمه) و نماد دیگر را درک یا تداعی کنند.
۳. نظام صحبت کردن: این نظام، جنبه‌های رمزگذاری را که برای تولید گفتار معنی‌دار استفاده می‌شود ارزیابی می‌کند. این ارزیابی به وسیله سه خرده‌آزمون تولید کلمه (واج‌شناسی)، واژگان شفاهی (معناشناسی) و تکمیل دستوری (نحو) صورت می‌گیرد.

ج. ترکیب‌ها

خرده‌آزمون‌ها می‌توانند با توجه به نظام‌ها و یا مختصه‌های مشترک گروه‌بندی شوند و ترکیب‌های زیر را به وجود آورند:

۱. گوش کردن (واژگان تصویری + درک دستوری)، ۲. سازمان‌دهی (واژگان ربطی + تقلید جمله)، ۳. صحبت کردن (واژگان شفاهی + تکمیل دستوری)، ۴. معناشناسی (واژگان تصویری + واژگان ربطی + واژگان شفاهی)، ۵. نحو (درک دستوری + تقلید جمله + تکمیل دستوری)، ۶.

زبان گفتاری (واژگان تصویری + واژگان ربطی + واژگان شفاهی + درک دستوری + تقلید جمله + تکمیل دستوری).

آزمون رشد زبان با استفاده از کتاب آزمون رشد زبان، کتابچه ثبت نمرات و رسم نیمرخ و کتاب تصاویر اجرایی‌شود. از این آزمون، پنج نوع نمره حاصل می‌شود: نمرات خام، معادل‌های سنی، صدک‌ها، نمرات استاندارد خرده‌آزمون‌ها و بهره‌های مرکب. در این پژوهش از نمرات خام خرده‌آزمون‌ها استفاده می‌شود. نمرات خام صرفاً تعداد گویه‌هایی هستند که در هر خرده‌آزمون نمره صحیح به آن‌ها تعلق می‌گیرد (روچی و بهنام، ۱۳۹۰).

باور عمومی این است که مهارت‌های کلامی و زبان‌شناختی زنان از دوران کودکی تا بزرگسالی همواره برتر از مهارت‌های مردان است و دخترها از سنین پیش‌دبستانی بسیار بهتر از همسالان پسر به ابراز افکار و احساسات خود در قالب کلام می‌پردازند. آن‌ها اولین کلمات خود را زودتر و واضح‌تر ادا می‌کنند، از جملات طولانی‌تری استفاده می‌کنند و فصیح‌تر صحبت می‌کنند. البته با ورود به دبستان تفاوت‌های لغوی آشکاری در بین این دو گروه مشاهده نمی‌شود، اما دخترها خواندن را زودتر فرامی‌گیرند و به‌طور متوسط تعداد دانش‌آموزان پسر نیازمند کلاس‌های تقویتی خواندن بیشتر است. در مجموع دخترها در دوره دبستان نسبت به همسالان پسر عملکرد بهتری در آزمون‌های املا، دستور زبان و بیان شفاهی دارند. برخی محققان نیز معتقدند که زنان هم در سطوح بالاتر کلام چون مقایسه و درک مطالب پیچیده و هم در سطوح پایین‌تر چون مقیاس روانی کلام، همواره رتبه‌های بالاتری در زمینه مهارت‌های گفتاری و شنیداری کسب می‌کنند (همتی و شریفی، ۱۳۹۶).

مطالعات روان‌شناسان نشان می‌دهد که رشد زبان و گفتار یکی از جنبه‌های اصلی رشد در انسان محسوب می‌شود. زبان ذاتاً وسیله‌ای برای بیان تعداد نامحدود و نامعینی از معانی است که از طریق نظامی محدود صورت می‌گیرد (مفیدی و سبزه، ۱۳۸۸). از این طریق است که کودکان کنترلی می‌شوند و کنترل کردن دیگران را یاد می‌گیرند. برقراری ارتباط با دیگران و تبادل افکار از بارزترین کارکردهای زبان است. اما زبان کارکردهای دیگری همچون درک جامعه و فرهنگ، کمک به برقراری و تداوم روابط اجتماعی، طبقه‌بندی مقوله‌های زبانی و کمک به استدلال را دارد (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲).

نظریات و مطالعاتی وجود دارد که همگی به چگونگی یادگیری و اکتساب زبان و تفاوت‌های جنسیتی در آن اشاره دارد. از جمله این نظریات می‌توان به نظریه اسکینر اشاره کرد که معتقد است کودک از طریق تقلید و تقویت، زبان را فرامی‌گیرد. همچنین با این دیدگاه، تأیید یا عدم تأیید پدر و مادر و اطرافیان یا مربی نیز عامل مهمی در تقویت یادگیری زبان محسوب می‌شود (حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲). به تعبیری زبان تحت تأثیر عوامل متعددی چون عوامل زیستی و محیطی

رشد می‌کند؛ اما تأثیر هریک از این عوامل در رشد زبان یکسان نیست. از عوامل محیطی مهم مؤثر در رشد زبان، خانواده، مدرسه، همسالان و رسانه‌هاست (رضوی و همکاران، ۱۳۹۴). به عقیدهٔ پیازه نیز کودک زبان را از طریق جذب و انطباق یاد می‌گیرد و رشد زبان بستگی به رشد تفکر و شناخت کودک از جهان دارد.

هریک از این نظریه‌ها جنبه‌های مهمی از یادگیری زبان را مورد توجه قرار داده‌اند (سیف، ۱۳۹۶). از نظر ویگوتسکی برخلاف پیازه، رشد سریع زبان، توانایی کودکان پیش‌دبستانی را برای مشارکت در گفت‌وگوی اجتماعی، هنگام انجام دادن تکالیفی که از لحاظ فرهنگی معنادار هستند، افزایش می‌دهد. زبان از نظر ویگوتسکی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین ابزارهای روان‌شناختی فرهنگ است. زبان فرد را از تجربه و ادراک حسی مستقیم کنونی می‌رهاند و برای او امکان تجسم نادیده، آینده و گذشته را فراهم می‌آورد. زبان و تفکر به نحوی پویا به یکدیگر وابسته‌اند (رضوی و همکاران، ۱۳۹۴).

علاوه بر این نظریات، پژوهشگران بر اساس پژوهش‌های رشد مهارت‌های زبانی به نتایج مفیدی در زمینهٔ رشد زبان و تفاوت‌های جنسیتی در آن دست یافته‌اند. مهرورز و همکاران (۱۳۹۷) پژوهشی با هدف بررسی نقش برنامهٔ درسی پیش‌دبستانی در پرورش مهارت‌های زبانی در بین پسران و دختران (گوش دادن و سخن گفتن) انجام داده‌اند. نتایج نشان داد که در مؤلفهٔ تمایز کلمه، دختران رشد بیشتری نسبت به پسران داشته‌اند. باقری و همکاران (۱۳۹۵) در نتایج پژوهشی نشان داده‌اند که افزایش مؤلفه‌های زبان گفتاری تأثیری مثبت و معنادار بر رشد مهارت کلامی کودکان داشته‌است. شاهسواری (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که رشد زبانی کودک با رشد مهارت‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. همچنین در زمینهٔ ضعیف بودن این رابطه از دیدگاه والدین می‌توان به عدم پویایی آن و شرایط متفاوت محیط آموزشی و خانهٔ کودکان اشاره کرد. مهین پور (۱۳۹۳) با بررسی رابطهٔ میان هوش چندگانه و جنسیت افراد نشان داد که میان هوش زبانی و متغیر جنسیت ارتباط معناداری وجود دارد؛ به طوری که مردان هوش زبانی بالاتر و زنان هوش زبانی متوسطی داشتند. روحی و بهنام (۱۳۹۲) در پژوهشی تأثیر آموزش‌های پیش‌دبستانی را بر رشد زبان شفاهی کودکان بررسی کرده، دریافتند که میانگین نمرات استاندارد زبان گفتاری دختران پیش‌دبستانی بیشتر از پسران است. مفیدی و سبزه (۱۳۸۸) به بررسی تأثیر فعالیت‌های زبان‌آموزی بر رشد گفتاری کودکان پایهٔ اول ابتدایی پرداخته و اندازهٔ اثر میانگین نمرات استاندارد زبان گفتاری را در پس‌آزمون پژوهش خود در میان دختران پیش‌دبستانی گزارنده بیشتر از پسران پیش‌دبستانی گزارنده یافتند.

اگرچه پژوهش‌های زیادی به برتری زبان در مهارت‌های کلامی اشاره کرده‌اند، به نظر می‌رسد این برتری در همان دوران کودکی از بین می‌رود چراکه در مطالعات مربوط به تأثیر تفاوت جنسیتی

مهارت‌های کلامی و ساختار و عملکرد مغز در پردازش زبان بزرگسالان این امر به طور مستقیم ثابت نشده است و در صورت وجود چنین تفاوتی نیز امکان تشخیص آن با روش‌ها و ابزارهای تحقیق کنونی وجود ندارد. تحقیقات والنتاین (۲۰۰۹) نیز مشخص کرد که تفاوت‌های اولیه در اکتساب زبان برتری ناچیزی را برای دختران نشان می‌دهد اما این به تدریج ناپدید می‌شود (نقل از حمیدی و همکاران، ۱۳۹۲). بنابراین بررسی رشد کودک برای درک انسان بالغ و تعیین مشخصه‌های اجتماعی تاثیرگذار در پرورش وی بسیار مهم است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر به روش میدانی صورت پذیرفته و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی شهرستان بيله سوار بوده که در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل بوده‌اند. نمونه مورد مطالعه به تعداد ۳۰ نفر (۱۵ نفر دختر و ۱۵ نفر پسر) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده است. برای جمع‌آوری اطلاعات از آزمون رشد زبان تولد ۴ و ویراست سوم استفاده شده و روش بررسی داده‌ها، توصیفی-تحلیلی است. در این پژوهش برای مقایسه مهارت‌های رشد زبانی پسران و دختران از نمرات خام خرده‌آزمون‌ها استفاده شده و نتایج به دست آمده در زمینه اعتبار و روایی، اطمینان کافی برای استفاده از این آزمون برای ارزیابی مهارت‌های زبانی کودکان فارسی زبان را به دست می‌دهد (حسن‌زاده و مینایی، ۱۳۸۰).

یافته‌های پژوهش

مهارت‌های کلی رشد زبان براساس ترکیبات گوناگون خرده‌آزمون‌ها محاسبه می‌شود و توانایی کلی کودک در ارتباط با زبان از جمله گوش کردن، سازمان‌دهی، صحبت کردن، معناشناسی، نحو و واج‌شناسی را نشان می‌دهد. در این پژوهش برای تحلیل داده‌های به دست آمده از آزمون تی دو نمونه مستقل به کمک نرم‌افزار SPSS ۲۲ استفاده شد.

جدول ۲- نتایج آزمون تی دو نمونه مستقل متغیر رشد کلی مهارت‌های زبان فارسی بر حسب جنسیت

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	آزمون تی	معنی‌داری
پسر	۱۵	۱۲۹/۴۰	۱۸/۴۸	۲۸	۲/۱۰	۰/۰۴
دختر	۱۵	۱۴۵/۲۰	۲۲/۴۷			

۰.۵.P<

۴ Told-P۲

مقایسه رشد مهارت‌های شفاهی زبان فارسی دانش‌آموزان دختر و پسر ...

جدول ۲ نتایج آزمون تی مستقل برای بررسی تفاوت رشد کلی زبان دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول، چون مقدار تی به دست آمده در سطح ۰/۰۵ معنادار است، پس بین رشد زبان دانش‌آموزان به تفکیک جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۳- توصیف آماری و نتایج آزمون تی مستقل مؤلفه‌های رشد مهارت‌های زبان فارسی بر حسب

جنسیت

مؤلفه (مهارت)	تعداد	جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	آزمون تی	درجه آزادی	معنی‌داری
گوش دادن	۱۵	پسر	۳۷/۸۰	۶/۳۲	۰/۸۹	۲۸	۰/۳۸
	۱۵	دختر	۳۹/۸۷	۶/۴۳			
صحبت کردن	۱۵	پسر	۲۷/۰۰	۳/۸۷	۲/۷۴	۲۸	۰/۰۱
	۱۵	دختر	۳۱/۷۳	۵/۴۴			
سازمان‌دهی	۱۵	پسر	۲۷/۹۳	۶/۲۵	۲/۳۷	۲۸	۰/۰۳
	۱۵	دختر	۳۳/۳۳	۶/۲۱			
معناشناسی	۱۵	پسر	۴۵/۸۰	۹/۰۰	۱/۸۵	۲۸	۰/۰۷
	۱۵	دختر	۵۲/۱۳	۹/۶۵			
نحو	۱۵	پسر	۴۶/۹۳	۶/۳۶	۲/۱۳	۲۸	۰/۰۴
	۱۵	دختر	۵۲/۷۳	۶/۳۹			
واج‌شناسی	۱۵	پسر	۳۶/۶۶	۴/۳۲	۱/۸۰	۲۸	۰/۰۸
	۱۵	دختر	۴۰/۰۶	۵/۹۲			

منبع مؤلفه‌ها: حمیدی و همکاران (۱۳۹۲)

جدول ۳ آماره‌های توصیفی و نتایج آزمون مقایسه میانگین‌های مؤلفه‌های رشد مهارت‌های زبان فارسی را در دختران و پسران نشان می‌دهد. براساس این جدول، چون مقدار تی به دست آمده برای مؤلفه‌های صحبت کردن، سازمان‌دهی و نحو در سطح ۰/۰۵ معنادار است، می‌توان نتیجه گرفت که بین مهارت‌های زبانی صحبت کردن، سازمان‌دهی و نحو دختران و پسران سال اول ابتدایی تفاوت معناداری وجود دارد و این تفاوت حاکی از آن است که دختران در مؤلفه‌های صحبت کردن، سازمان‌دهی و نحو تا حدودی بهتر از پسران عمل می‌کنند. میانگین‌های به دست آمده برای دختران و پسران در این مؤلفه‌ها نیز بیانگر وجود این تفاوت است اما چون مقدار تی به دست آمده برای مؤلفه‌های گوش کردن، معناشناسی و واج‌شناسی در سطح ۰/۰۵ معنادار نیست، یعنی دختران و پسران تا حدودی در این مؤلفه‌ها همانند یکدیگر عمل می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تفاوت‌های جنسیتی در رشد کلی زبان و مهارت‌های زبان فارسی شامل گوش کردن، صحبت کردن، سازماندهی کردن، معناشناسی، نحو و واج‌شناسی است. آزمون فرض اول تحقیق نشان داد که بین میانگین نمرات رشد کلی مهارت‌های شفاهی زبان فارسی دانش‌آموزان دختر و پسر پایه اول ابتدایی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش مهرورز و همکاران (۱۳۹۷)، روحی و بهنام (۱۳۹۲) و مفیدی و سبزی (۱۳۸۸) همخوان است.

دختران و پسران در خانواده، مدرسه و با گروه همسالان به روش‌های کاملاً متفاوتی با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. توانایی کودکان در برقراری ارتباط با جهان پیرامون خود، دریافت اطلاعات، فهم و بیان عقاید، همه بر پایه مهارت زبان گفتاری کودک استوار است. این مهارت شامل مفاهیمی همچون خواندن، گوش دادن و صحبت کردن است و کودکان با به‌کارگیری هر کدام از این فعالیت‌ها برای زبان‌آموزی، عقایدشان را تدوین می‌کنند و به دیگران پاسخ می‌دهند. هر کدام از این فعالیت‌ها شامل مفاهیم و مهارت‌های ویژه‌ای هستند که کلید موفقیت در یادگیری مفاهیم جدید را در اختیار کودک قرار می‌دهند. تأثیر سازنده مهارت زبان‌آموزی به حدی است که امروزه از آن به عنوان یکی از عناصر اساسی در تعلیم و تربیت یاد می‌کنند.

آزمون فرض دوم پژوهش تحقیق نشان داد که بین مهارت‌های رشد زبان فارسی در مولفه‌های صحبت کردن، سازمان‌دهی کردن و نحو، تفاوت معناداری وجود دارد که این یافته با نتایج تحقیق همتی و شریفی (۱۳۹۶) همخوان است. معمولاً دختران میل و انگیزه زیادی به صحبت کردن دارند و کنجکاوای بیشتری دارند تا درباره اطراف خود بدانند و یاد بگیرند. بنابراین آن‌ها علاقه زیادی به سؤال کردن دارند. آنان اغلب تمایل دارند پرسش‌های کوتاه بیشتری مطرح کنند و هدف آنان این است که افراد را وادار به گفت‌وگو کنند که این گفت‌وگوها منجر به استمرار ارتباط و گفت و شنودها می‌شود. آن‌ها با پرسیدن معنا و مفهوم واژه‌ها و کاربرد صحیح کلمات و جملات مقدمات برقراری ارتباط با بزرگ‌ترها را فراهم می‌کنند که این باعث افزایش دایره لغات و تلفظ صحیح کلمات در آن‌ها می‌شود.

درحقیقت، دلیل تفاوت زبانی دختران و پسران بیشتر در حوزه فرهنگ و جامعه است؛ فرهنگی که در آن سطح انتظارات از پسر و دختر متفاوت است و از آن‌ها انتظار می‌رود رفتارهای گوناگون و متناسب با جنسیت خود داشته باشند. دختران و پسران در دنیایی متفاوت از کلمات و عبارات رشد می‌کنند و به روش‌هایی متفاوت با دوستان خود صحبت می‌کنند. بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که هرچه محرک‌های شنیداری، صحبت کردن و فضای مباحثه و گفت‌وگو با بزرگ‌ترها بیشتر فراهم شود، زبان گفتاری کودکان پربارتر می‌شود و مهارت‌های زبانی بیشتری به دست می‌آورند و گنجینه مفاهیم و واژگان گسترده‌تری خواهند داشت.

گذراندن دوره پیش‌دبستانی از ضرورت‌های مهم برای همه کودکان به‌شمار می‌رود؛ به‌ویژه در مناطقی که زبان مادری کودکان متفاوت از زبان آموزش مدارس است. لازم است با تأسیس مراکز پیش‌دبستانی این گروه از کودکان را برای ورود به اول ابتدایی آماده‌کرد و کسب آمادگی لازم در آن‌ها برای درک و گویش به زبان مورد نظر را در اولویت قرار داد. بدین منظور والدین و مربیان پیش‌دبستانی بهتر است در نظر داشته‌باشند که هر نوع محرک کلامی و غیرکلامی آموزشی در محیط تربیتی کودک می‌تواند جنبه‌های گوناگون رشد از جمله رشد زبان را متأثر سازد. همچنین با توجه به جایگاه اساسی فعالیت‌های قصه، شعر و سرود، بازی، نمایش خلاق و بحث و گفت‌وگو در زبان‌آموزی پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزی مناسب برای به‌کارگیری این‌گونه فعالیت‌ها در دوره پیش‌دبستانی و سال‌های اول دبستان صورت‌گیرد.

منابع

- باقری، نیوشا؛ عباسی، غفت و گرامی پور، مسعود (۱۳۹۵). «تأثیر فعالیتهای زبان آموزی بر رشد زبان گفتاری کودکان ۶-۵ در مراکز پیش دبستانی خصوصی شهرستان لنگرود». خانواده و پژوهش. شماره ۳۱: ۸۵-۶۷.
- حسن زاده، سعید؛ مینایی، اصغر (۱۳۸۰). «انطباق و هنجاریابی آزمون زبان تهرانی». پژوهش در حیطه کودکان استثنایی، سال ۱، شماره ۱: ۵۱-۳۵.
- حمیدی، فریده؛ ابراهیم، مجید و رستمی، یاسین (۱۳۹۲). «بررسی تفاوت‌های جنسیتی در مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی»، زن در فرهنگ و هنر، دوره ۵، شماره ۲: ۲۲۷-۲۳۸.
- رستمی، علی اصغر؛ کریمی، علی و رضاییه؛ رکسانا (۱۳۹۶). «مقایسه کنش زبانی دانش‌آموزان پسر استعداد‌های درخشان با دانش‌آموزان عادی در دوره دوم متوسطه». مجله پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، دوره ۵، شماره ۲: ۶۶-۵۷.
- رضوی، عبدالحمید؛ حقیقت، شهربانو و واعظی، تکتم (۱۳۹۴). «رشد زبان کودکان پیش دبستانی و رابطه آن با هوش کلامی، غیرکلامی و هوش کلی»، تعلیم و تربیت شماره ۱۲۴: ۱۲۱-۱۰۵.
- روحی، افسر و بهنام، علی (۱۳۹۰). «تأثیر آموزش‌های پیش دبستانی بر رشد مهارت‌های شفاهی دانش‌آموزان آذری زبان در پایه اول ابتدایی». نوآوریهای آموزشی، سال ۱۰، شماره ۳۹: ۵۰-۲۵.
- زندی، بهمن (۱۳۸۵). *زبان آموزی*، تهران، سمت.
- شاهسواری، مرضیه (۱۳۹۴) نقش رسانه‌ها، تعاملات یادگیرندگان باهم، محیط بر رشد زبان کودکان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فرهنگیان، پردیس زینب کبری(س).
- مفیدی، فرخنده سبزه، بتول (۱۳۸۸). «تأثیر فعالیتهای زبان آموزی دوره پیش دبستانی بر رشد زبان گفتاری، دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی». مطالعات برنامه درسی، سال ۳، شماره ۱۰: ۱۵۳-۱۳۰.

-
- مهرورز، بهمن و حقیقی، مهدی و محمدزاده، مرتضی (۱۳۹۷). «بررسی نقش برنامه درسی پیش دبستانی در پرورش مهارت‌های زبانی در بین پسران و دختران (گوش دادن و سخن گفتن)»، ششمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران.
 - مهین پور، بابک (۱۳۹۲) «نقش و رابطه بین هوش چندگانه یادگیرندگان و موفقیت در یادگیری زبان دوم (زبان انگلیسی)». کنفرانس ملی آموزش زبان انگلیسی، ادبیات و مترجمی.
 - همتی، فاطمه و شریفی، مریم (۱۳۹۶) «فرا تحلیل مطالعات مربوط به تأثیر جنسیت در یادگیری زبان انگلیسی»، راهبردهای شناختی در یادگیری، سال ۵، شماره ۹: ۸۱-۶۳.